

Työeläkeindeksiä koskevan kansalaisaloitteen vaikutukset

Suomalainen eläkejärjestelmä pääosin perustuu työuran aikaisiin ansioihin perustuvaan työeläkkeeseen (93% omaa eläkettä saavista saa työeläkettä), kansaneläkkeeseen sekä mahdollisiin yksityisiin eläkkeisiin.

Tämän päivän eläkeläisten työeläkkeistä neljä viidesosaa rahoitetaan tämän päivän työntekijöiden ja työnantajien työeläkemaksuilla. Viidennes eläkemenosta katetaan eläkerahastojen pääoman sijoitustuotoilla ja siirtämällä itse pääomaa eläkkeitten maksuun.

Nykyään käytössä on indeksi, joka ottaa huomioon 80-prosenttisesti hintojen muutoksen (elinkustannusindeksi) ja 20-prosenttisesti palkkojen (ansiotasoindeksi) muutoksen. Indeksillä tuli voimaan 1.1.1996 osana työeläkejärjestelmän talouden tasapainotustoimia.

Kansalaisaloite työeläkeindeksin muuttamisesta on kerännyt noin 85 000 allekirjoitusta. Vuonna 2016 Suomessa asuvia eläkeläisiä on noin 1,48 miljoonaa. Aloitteessa vaaditaan indeksin sitomista kokonaan palkkojen kehitykseen. Aloitetta perustellaan eläkeläisten tulotason jäämisellä jälkeen ansiotulojen kehityksestä ja köyhtymisellä, kansantaloutta elvyttävillä vaikutuksilla sekä muutoksen kustannusten marginaalisuudella.

1. Vaikutukset eläkeläisille

Nykyindeksi ei pienennä eläkkeitä eikä niiden ostovoimaa, vaan turvaa eläkkeitä suhdanteiden vaihtelulta. Kokonaan palkkoihin perustuvassa indeksissä eläke voisi pienentyä. Kun palkat eivät kohoa tai ne kohoavat vähemmän kuin hinnat, eläkkeet nousisivat vähemmän kuin nykyindeksillä.

On totta, että työeläkeindeksi jää palkkojen kehityksestä jälkeen, jos ne nousevat roimasti. Palkkojen kehitys ei kuitenkaan kerro koko totuutta työikäisen väestön toimeentulosta. Sekä työikäisten että eläkkeellä olevien joukko muuttuu koko ajan. Esimerkiksi palkkojen kehitystä tarkasteltaessa tarkastelun ulkopuolelle jäävät ne, jotka ovat syystä tai toisesta työelämän ulkopuolella.

Pitkään eläkkeellä olleiden eli vanhimpien ikäluokkien nykyinen keskimääräinen tulotaso on alempi kuin nuorempien tulotaso useista syistä. Työeläkeläit eivät heidän työuransa alkupuolella olleet vielä voimassa, naisten työelämäänsä osallistuminen ei ollut niin yleistä kuin nuoremmilla ja yhden henkilön tuloilla pitää leskeytymisen takia tulla toimeen useammin kuin nuoremmissa ikäryhmissä. Tulotasovertailujen näkökulmasta näillä seikoilla on suurempi merkitys kuin työeläkeindeksillä, varsinkin kun merkittävä osa kokonaiseläkkeestä on kansaneläkettä.

Indeksi ja eri eläkelajit

Indeksin muuttaminen kasvattaisi eläkkeensaajien välisiä tuloeroja. Se hyödyttäisi eniten nykyeläkeläisiä ja lähellä eläkeikää olevia, heistä etenkin suurituloisia. Kaikkein pienituloisimmat eläkeläiset eivät hyötyisi työeläkeindeksin muuttamisesta lainkaan, sillä he saavat vain Kelan eläkettä, johon indeksimuutos ei vaikuttaisi.

Suomessa asuvia eläkkeensaajia on yhteensä 1 480 000. Omaa eläkettä saavista 78 500 ei hyötyisi työeläkeindeksin korottamisesta lainkaan, sillä he saavat vain kansaneläkettä ja takuueläkettä. Noin 503 700 eläkeläistä saisi korotuksen vain osaan eläkkeestään. He saavat sen verran pientä työeläkettä, että sen lisäksi maksetaan Kelan eläkettä, johon indeksimuutos ei kohdistu. Pelkkää työeläkettä saa noin 844 600 (tämän lisäksi osa-aikaeläkettä saa hieman yli 12 000).

Indeksin muuttaminen kasvattaisi tuloeroja naisten ja miesten välillä. Keskimääräinen kokonaiseläke Suomessa on 1 613 euroa kuussa, mutta sukupuolten välinen ero on noin 400 euroa. Miesten kokonaiseläkkeet ovat keskimäärin 1 865 euroa kuussa ja naisten 1 454 euroa. Köyhyys kasautuu minimiturvan eli kansan- ja takuueläkkeen varassa oleville ikääntyneille naisille, joiden osalta indeksimuutos ei toisi lainkaan korotusta eläkkeeseen.

Eläkeläisköyhyyden ratkaisut

Pienituloisten eläkeläisten asemaa ei voida tehokkaasti parantaa työeläkkeiden indeksin avulla. Eläkeläisköyhyyttä ratkaistaessa tarkasteluun on otettava eläkkeensaajien kaikki tulo- ja menovirrat.

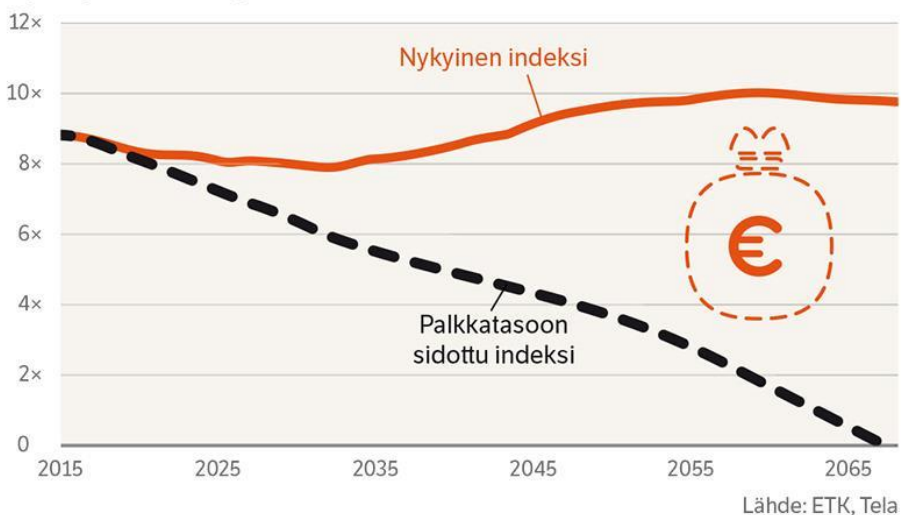
Tehokkaampia keinoja olisivat esimerkiksi takuueläkkeen tai kansaneläkkeen korottaminen, eläkkeensaajien verotus, asuntopolitiikka ja esimerkiksi eläkkeensaajan asumistuen parantaminen sekä asumisen, terveydenhuollon ja erilaisten palveluiden hinnoittelu.

2. Vaikutukset eläkerahastoihin

Suomalaisten työeläkevaroja on eläkerahastoissa tällä hetkellä noin 180 miljardia euroa. Rahastoissa on kaikkien ikäluokkien eläkkeisiin varattua rahaa. Maksettavia eläkkeitä on kertynyt yli kolme kertaa enemmän kuin rahastojen nykyinen koko: niiden rahoittamiseen tarvittaisiin sijoitustuottojen ennusteesta riippuen runsaat 600 miljardia. Ilman rahastoja ja niiden sijoitustuottoja työntekijät ja työnantajat maksaisivat koko eläkemenon sellaisenaan, jolloin työeläkemaksuja tulisi korottaa. Esimerkiksi vuonna 2016 yksityisalojen työeläkemaksuja olisi ilman rahastointia pitänyt periä yli 2 prosenttiyksikköä enemmän kuin mitä nyt peritään.

Indeksimuutoksen seurauksena työeläkerahastot olisi Eläketurvakeskuksen arvion mukaan käytetty kokonaan vuonna 2067. Edessä olisi eläkemaksujen roima korotus tai eläkkeiden leikkaus, jotta työeläke voitaisiin turvata 2010-luvun alussa syntyneille ja heitä nuoremmille sekä tuolloin jo eläkkeellä oleville 1970- ja 1980-luvuilla syntyneille ja kaikille näitä nuoremmille.

Yksityisalojen eläkevarat (TyEL) suhteessa vuotuisiin eläkemenoihin

Eläkerahastoja käytetään jo

Yksityisillä aloilla perityt eläkemaksut eivät enää muutama vuoteen ole riittäneet kattamaan maksettavia eläkkeitä, vaan erotus katetaan sijoitusvaroista. Vastaava käänne tapahtuu julkisilla aloilla lähivuosina.

Indeksialoitteen ajajat arvioivat, että rahastojen tuottoennusteet perustuvat epävarmisiin ja pessimistisiin laskelmiin. Eläkejärjestelmän kestävyyttä arvioidaan pitkällä aikavälillä, jotta varmistutaan, etteivät tämän päivän päätökset tietoisesti romuta järjestelmää yli sukupolvien. Eläkkeiden rahoitus on pyritty turvaamaan tekemällä eläkeuudistuksia, jotka tasapainottavat järjestelmää mm. hankalan väestösuhteen jatkuessa. Rahastojen riittävyys ja kehityksen ennustaminen perustuvat huolellisiin laskelmiin, joissa huomioidaan sijoitusvarojen aiemmat tuotot ja tuottoennusteet, markkinatilanne sekä työeläkevakuuttajien sijoittamista koskeva vakavaraisuussäätely.

3. Vaikutus eläkejärjestelmään

Suomalainen työeläkejärjestelmän sisään on rakennettu väestörakenteen muutoksia ja suhdannevaihteluja tasapainottavia elementtejä. Esimerkiksi työllisyysasteen nousu parantaa maksutuottoja, mutta samalla lisää eläkemaksuja tulevaisuudessa ja päinvastoin. Tässä mielessä järjestelmä eroaa julkisen sektorin budjettitaloudesta.

Kun suomalainen työeläkejärjestelmä luotiin 1960-luvulla, työntekijöitä oli kahdeksan kertaa enemmän kuin eläkeläisiä. Nyt työntekijöitä on enää kolme kertaa enemmän ja määrä painuu kahteen vuoteen 2060 mennessä.

Eläkemenojen kasvuun on varauduttu keräämällä rahastoja, yksityisillä aloilla jo 1960-luvun alusta lähtien. Sijoitusvarojen avulla myös nuoremmille ja tuleville ikäluokille pystytään maksamaan aikanaan kohtuullinen eläke. Rahastoinnin ansiosta myös työeläkemaksun taso pystytään pitämään matalammalla tasolla kuin mitä se olisi, jos eläkkeet maksettaisiin yksinomaan perityillä maksuilla.

Eläkevaroja haluttaisiin aika ajoin ohjata ratkaisemaan erilaisia yhteiskunnan ongelmia. Varat on mitoitettu tarkkojen laskelmien pohjalta riittämään eri ikäluokkien eläkkeisiin, mutta muita yhteiskuntapoliittisia hankkeita ei ole järjestelmässä huomioitu.

Indeksialoitteen ympärillä on keskusteltu siitä, että indeksin muuttamisella olisi kansantaloutta elvyttäviä vaikutuksia. Talousvaikutuksia on vaikea arvioida. Selvää on kuitenkin se, että indeksin muuttaminen ei ole kustannustehokas tapa elvyttää taloutta, eikä myöskään reilu, sillä se tapahtuisi tulevien eläkeläisten riskillä. Kulutuskysyntää elvyttävät vaikutukset olisivat korkeintaan väliaikaisia ja vähintään nollaantuisivat siinä vaiheessa, kun eläkemaksuja jouduttaisiin muutoksen seurauksena nostamaan.

Kansainvälinen vertailu

Suomessa kattava työeläke on lakisääteistä sosiaaliturvaa. Muualla eläketurva koostuu usein monesta lähteestä. Suomi ja suurin osa EU-maista noudattaa lakisääteisissä ja työnantaja- sekä ammattialakohtaisissa eläkkeissä erilaisia hintojen ja palkkojen yhdistelmäindeksejä. Puhtaat palkkaindeksit ovat tänä päivänä hyvin harvinaisia. Monet OECD-maat ovat uudistaneet eläkkeitään samansuuntaisesti kuin on tehty Suomessa.

4. Vaikutus sukupolvien näkökulmasta

Indeksimuutos hyödyttäisi eniten nykyeläkeläisiä ja eläkeikää lähenteleviä, jotka saavat jo nyt parhaimman tuoton maksamilleen eläkemaksuille.

Työeläkejärjestelmä perustuu sukupolvien väliseen vastavuoroisuuteen. Kaikki työssäkäyvät suomalaiset vuorollaan maksavat työeläkemaksuja, jotka käytetään pääosin samaan aikaan eläkkeellä olevien eläkkeisiin. Aikanaan he hyötyvät järjestelmästä, sillä seuraavat sukupolvet puolestaan rahoittavat heidän eläkkeitään. Järjestelmän vastuulla on pitää huolta siitä, että kaikki ikäluokat hyötyvät mahdollisimman tasavertaisesti.

Faktaa työeläkeindeksistä

Taulukko 1. Indeksimuutoksen tuoma lisätulo eri tuloluokissa.

Vuosien määrä:	Työeläke nyt: 500 €/kk	Työeläke nyt: 1 000 €/kk	Työeläke nyt: 1 500 €/kk	Työeläke nyt: 3 000 €/kk
1 vuotta	lisäkorotus 6 €/kk	lisäkorotus 12 €/kk	lisäkorotus 18 €/kk	lisäkorotus 36 €/kk
5 vuotta	lisäkorotus 31 €/kk	lisäkorotus 62 €/kk	lisäkorotus 93 €/kk	lisäkorotus 187 €/kk
10 vuotta	lisäkorotus 65 €/kk	lisäkorotus 131 €/kk	lisäkorotus 195 €/kk	lisäkorotus 391 €/kk
15 vuotta	lisäkorotus 102 €/kk	lisäkorotus 204 €/kk	lisäkorotus 306 €/kk	lisäkorotus 613 €/kk
25 vuotta	lisäkorotus 186 €/kk	lisäkorotus 373 €/kk	lisäkorotus 559 €/kk	lisäkorotus 1120 €/kk

Esimerkiksi keskituloiselle, 1500 euron työeläkettä saavalle indeksimuutos toisi ensimmäisenä vuonna 18 e/kk ja kymmenen vuoden päästä 195 e/kk. Mitä suurempi työeläkkeen osuus on eläkkeestä, sitä pienempi on kansaneläkkeen määrä. Työeläkkeen ylittäessä 1311,05 euroa yksinasuvalla tai 1167,71 euroa parisuhteessa olevalla, ei kansaneläkettä enää jää maksettavaksi.

Lisätietoja:

www.tela.fi/indeksi

Kysymyksiä ja vastauksia työeläkeindeksistä: <http://www.tela.fi/indeksi/qa>

Nikolas Elomaa, Työeläkevakuuttajat Telan edunvalvontajohtaja, nikolas.elomaa@tela.fi, p. 010 680 6720

Reijo Vanne, Työeläkevakuuttajat Telan johtava ekonomisti, reijo.vanne@tela.fi, p. 010 680 6723

Janne Pelkonen, Työeläkevakuuttajat Telan erityisasiantuntija, janne.pelkonen@tela.fi, p. 010 680 6729

Elina Laavi, Työeläkevakuuttajat Telan yhteiskuntasuhteiden päällikkö, elina.laavi@tela.fi, p. 040 708 2121

Eero Rämö, Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssin puheenjohtaja, eero.ramo@alli.fi, p. 040 539 2737

Olli Joensuu, Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssin pääsihteeri, oli.joensuu@alli.fi, p. 045 139 2350

Hanna Sauli, Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssin edunvalvonnan koordinaattori, hanna.sauli@alli.fi, p. 040 900 4885

